

СУСПІЛЬНО КОРИСНІ РОБОТИ В СИСТЕМІ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ

SOCIALLY USEFUL WORK IN THE SYSTEM OF ADMINISTRATIVE PENALTIES

Яковець І.С.,
д.ю.н., старший науковий співробітник, перший заступник директора
ДУ «Центр пробації»

Лук'янченко Є.О.,
керівник сектору адміністративних стягнень
ДУ «Центр пробації»

Метою статті є аналіз інституту адміністративних стягнень, зокрема нового стягнення у вигляді суспільно корисних робіт. Визначаються підстави його застосування, виділяються основні функції суспільно корисних робіт і мета використання. Формування власних висновків щодо ознак цього стягнення.

Ключові слова: закон, адміністративне право, адміністративне стягнення, адміністративна відповідальність, суспільно корисні роботи, аліменти.

Целью статьи является анализ института административных взысканий, в том числе взыскания в виде общественно полезных работ. Освещены основания его применения. Выделяются основные функции общественно полезных работ и цель использования. Формирование собственных выводов относительно признаков этого взыскания.

Ключевые слова: закон, административное право, административное взыскание, административная ответственность, общественно полезные работы, алименты.

The purpose of this article is to analyze the institute of administrative penalties, in particular the new collection in the form of socially useful works. The grounds of its application are determined, the main functions of socially useful works and the purpose of use are distinguished. Thus, the use of socially useful works as a form of administrative penalty has not yet been the subject of research. Therefore, the purpose of this article is precisely the analysis and formulation of own conclusions regarding such a penalty, taking into account the practice and the existing trends.

With the adoption of the Law of Ukraine "On Amendments to certain Legislative Acts of Ukraine on strengthening the protection of the rights of the child to proper maintenance by improving the order of compulsory collection of arrears in payment of alimony", amendments to the Code of Administrative Offenses of Ukraine were introduced and a new type of administrative penalty – publicly useful work, the main feature of which is the involuntary involvement of a non-payment of alimony, by court decision, in paid work, the payment of which is aimed at repayment of arrears those to pay child support. The following can be attributed to the main features of this penalty: a penalty that applies only to individuals by court decision; property character; it is a kind of basic charge that is stretched over time; applies only for the offense provided for in Art. 183-1 of the Code of Administrative Offenses of Ukraine; directed to the person of the offender. The uniqueness of socially useful works is that, among other types of collection, it has an educational effect on the offender, contains property and applies only to debtors for non-payment of alimony. Educational influence is manifested in the fact that offenders are forcibly involved in socially useful work. Thus it has a high preventive value. Property character is manifested in the fact that for the work performed the violator is charged a fee, which in the future goes to the appropriate account of the state executive service to pay off the arrears of payment of alimony. Therefore, they are intended to create respect for public values and children's rights for individuals, and the implementation of legislation aims to reduce or pay off the full amount of arrears and to ensure the adequate maintenance of alimony which, above all, will protect their rights.

Key words: law, administrative law, administrative penalty, administrative responsibility, socially useful works, alimony.

7 грудня 2017 року прийнято Закон України № 2234-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту права дитини на належне утримання шляхом вдосконалення порядку примусового стягнення заборгованості зі сплати аліментів», яким уведено новий вид адміністративного стягнення – суспільно корисні роботи. Це стало важливим кроком на шляху до розв'язання такої проблеми, як «систематична несплата аліментів».

Застосування суспільно корисних робіт як виду адміністративного стягнення ще не були об'єктом досліджень. Тому метою статті є саме аналіз і формування власних висновків щодо такого стягнення, зважаючи на практику та тенденції, що склалися.

В.В. Коваленко формує визначення адміністративного стягнення як матеріалізований вияв адміністративної відповідальності, негативний правовий наслідок неправомірної поведінки особи, яка вчинила адміністративний проступок, у вигляді певних несприятливих заходів морального, матеріального та фізичного характеру [1].

Кожна стаття Особливої частини Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) містить чіткі посилання на вид стягнення, що підлягає застосуванню за вчинення передбаченого проступку, який може виявлятися у формі дії чи бездіяльності. Тому орган, який уповноважений розглядати справу про адміністративні правопорушення, може призначати тільки те адміністративне стягнення, що визначено статтею. Стаття 24 КУпАП

передбачає види адміністративних стягнень, перелік яких не є закінченим. У разі потреби він може бути доповнений іншими видами стягнень із погляду на мету застосування адміністративної відповідальності, що випливає з ч. 2 вказаної статті [2].

Наприклад, вищезазначеним Законом загальний перелік адміністративних стягнень, передбачених ст. 24 КУпАП, був доповнений новим видом. Закон був розроблений для забезпечення належного виконання рішень щодо стягнення аліментів і зменшення наявної заборгованості. Ним передбачено нові засоби примусового виконання рішень до боржника, який не сплачує аліменти більше ніж шість місяців [3].

Суспільно корисні роботи призначаються за несплату аліментів на утримання дитини одного з подружжя, батьків або інших членів сім'ї

(ст. 183-1 КУпАП). Отримані кошти спрямовані на сплату аліментів, що є ефективним заходом для погашення такої заборгованості. У рамках сказаного вище це питання набуває актуальності сьогодні. Підписавши Конвенцію ООН про права дитини (прийняту Генеральною Асамблеєю ООН 20 листопада 1989 року), Україна взяла на себе низку зобов'язань із поліпшення добробуту дітей. З боку державних органів до питання захисту прав дітей підвищилася увага на законодавчому рівні. Відповідно до Конвенції обоє батьків є відповідальними за виховання дитини та несуть відповідальність за надання дитині належних умов життя, потрібних для її розвитку [4]. Згідно

із ст. 51 Конституції України обов'язок батьків щодо утримання своїх дітей є одним із головних конституційних обов'язків [5].

Проаналізувавши ст. 25 КУпАП, варто зазначити, що законодавець відносить суспільно корисні роботи до основних адміністративних стягнень, вони мають обов'язковий характер і не можуть накладатися додатково до інших видів стягнення [2]. Відповідно до КУпАП суспільно корисні роботи полягають у виконанні особою, яка вчинила адміністративне правопорушення, оплачуваних робіт, вид яких має визначити відповідний орган місцевого самоврядування. Вони призначаються в судовому порядку на строк від 120 до 240 годин і виконуються не більше ніж вісім годин на день, а неповнолітніми – не більше як дві години. Однак не всіх неплатників аліментів можна притягнути до виконання таких робіт. Наприклад, суспільно корисні роботи не призначаються особам, які визнані інвалідами I або II групи, вагітним жінкам, жінкам, старшим 55 років і чоловікам, старшим 60 років.

Отже, суспільно корисні роботи в адміністративному праві – це один із видів адміністративного стягнення, основною ознакою якого є примусове залучення особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, передбачене ст. 183–1 КУпАП, за рішенням суду до суспільно корисної праці, плата за яку перераховується для погашення заборгованості зі сплати аліментів.

Сам термін «суспільно корисна праця» нашої держави те, що ці роботи є корисними для суспільства, вони несуть допомогу громаді у благоустрої, прибиранні населених пунктів, парків, окремих майданчиків та інше. У свою чергу, вони не повинні бути шкідливими для життя та здоров'я самого правопорушника. До відбутого строку суспільно корисних робіт зараховується тільки той час, протягом якого він виконував суспільно корисну працю на визначених об'єктах.

Застосування уповноваженими на те органами й посадовими особами заходів адміністративного впливу проводиться в межах їхньої компетенції та згідно із законодавством. Тому відповідно до ст. 255 КУпАП, санкція якої передбачає стягнення у вигляді суспільно корисних робіт, протоколи про адміністративні правопорушення мають право складати державні виконавці, а провадження в справах про адміністративні правопорушення повинні здійснюватися на основі додержання законності.

Справи про адміністративне правопорушення, за яке передбачене адміністративне стягнення у вигляді суспільно корисних робіт, розглядаються лише судом. Особливе значення має факт призначення суспільно корисних робіт безробітним порушникам, тому інформація про офіційну зайнятість особи має бути основою для визначення судом (суддею) доцільності застосування до особи такого виду стягнення.

Тож, проаналізувавши цей вид стягнення, можна виділити такі ознаки суспільно корисних робіт:

- це різновид основного стягнення;
- стягнення, що застосовується лише до фізичних осіб;
- тривалий характер стягнення (розтягнуте в часі);
- особистісний характер (спрямоване на особу правопорушника);
- застосовується лише за рішенням суду;
- має майновий характер;
- застосовується тільки за правопорушення, передбачене ст. 183-1 КУпАП.

Виконання постанов суду (судді) про накладення адміністративного стягнення у вигляді суспільно корисних робіт покладається на орган центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань, який у своїй діяльності керується Кодексом України про адміністративні правопорушення та наказом Міністерства юстиції України від 19 березня 2013 року № 474/5 «Про затвердження Порядку виконання

адміністративних стягнень у вигляді громадських робіт, виправних робіт і суспільно корисних робіт», якими визначено механізм виконання адміністративного стягнення у вигляді суспільно корисних робіт.

Під час виконання постанов суду (судді) про застосування суспільно корисних робіт на уповноважений орган із питань пробації покладаються такі обов'язки:

- облік порушників;
- роз'яснення порушникам порядку та умов відбування стягнення;
- погодження з органами місцевого самоврядування та власниками підприємств переліку об'єктів, на яких порушники виконуватимуть суспільно корисні роботи, і видів таких робіт;
- контроль за відбуванням стягнення порушниками та виконанням обов'язків власником підприємства за місцем відбування порушниками суспільно корисних робіт;
- облік відпрацьованого порушниками часу;
- проведення у разі потреби контрольних перевірок за місцем відбування порушниками суспільно корисних робіт;
- з'ясування причин невиходу порушників на суспільно корисні роботи;
- внесення до суду подань стосовно порушників, які ухиляються від відбування суспільно корисних робіт;
- внесення до суду подань для вирішення питань, пов'язаних із виконанням постанов суду [6].

Тобто загальний контроль за виконанням стягнення покладається на уповноважений орган із питань пробації.

У свою чергу, на власника підприємства, установи, організації або уповноваженого ним органу за місцем виконання порушником суспільно корисних робіт покладається контроль за виконанням порушниками призначених робіт. Здійснюючи такий контроль, власник підприємства зобов'язаний повідомляти орган пробації про факти ухилення порушника від виконання суспільно корисних робіт. Також він повинен вести облік та інформувати про кількість відпрацьованих годин правопорушником. Отже, ми дійшли висновку, що власники підприємства здійснюють безпосередній контроль за процесом виконання особою суспільно корисних робіт.

Законом також передбачено, що у разі ухилення особи від виконання суспільно корисних робіт, призначених за несплату аліментів, постановою суду (судді) за поданням органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань, невідбутий їхній строк може бути замінений адміністративним арештом із розрахунку, що одна доба арешту дорівнює п'ятнадцяти годинам невиконаних суспільно корисних робіт, але не більше ніж п'ятнадцяти діб (ст. 325-4 КУпАП).

Проте ухилення порушника від відбування суспільно корисних робіт не веде до автоматичної заміни їх арештом. Суд має право, а не зобов'язаний, замінити одне невідбуте адміністративне стягнення іншим. Під час винесення рішення судом повинні враховуватися причини ухилення особи від відбування суспільно корисних робіт.

На нашу думку, застосування адміністративного арешту до правопорушників, які ухиляються від відбування адміністративного стягнення у вигляді суспільно корисних робіт, не є ефективним, оскільки ця санкція не вплине на загальний обсяг заборгованості по аліментах і не сприятиме її зменшенню або погашенню.

Унікальність цього виду стягнення полягає в тому, що серед видів адміністративних стягнень суспільно корисні роботи є новим видом стягнення, який здійснює виховний вплив на правопорушника, має майновий характер і застосовується лише до боржників за несплату аліментів. Виховний вплив виявляється в тому, що правопорушників примусово залучають до суспільно корисної праці. Відповідно, вона має високе профілактичне значення. Майновий характер виявляється в тому, що за виконану роботу

порушнику нараховується плата, яка в подальшому йде на відповідний рахунок державної виконавчої служби для погашення заборгованості зі сплати аліментів.

Отже, у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту права дитини на належне утримання шляхом удосконалення порядку примусового стягнення заборгованості зі сплати аліментів» внесено зміни до КУпАП та запроваджено новий вид адміністративного

стягнення – суспільно корисні роботи, основною ознакою якого є примусове залучення неплатника аліментів за рішенням суду до оплачуваних робіт, плата за які й спрямована на погашення заборгованості зі сплати аліментів. Вони покликані формувати в особи повагу до громадських цінностей, прав дітей, а реалізація цих норм має на меті зменшити або погасити повним обсягом заборгованість і забезпечити належне утримання осіб, які отримують аліменти, що, насамперед, сприятиме захисту їхніх прав.

ЛІТЕРАТУРА

1. Курс адміністративного права України: підручник / В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, І.Д. Пастух, В.Д. Сущенко та ін.; за ред. В.В. Коваленка. Київ: Юрінком Інтер, 2012. 808 с.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 7 лютого 2018 р. (офіційний текст). Київ: Паливода А.В., 2018. 312 с.
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту права дитини на належне утримання шляхом удосконалення порядку примусового стягнення заборгованості зі сплати аліментів: Закон України від 7 грудня 2017 р. № 2234-VIII. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_021.
4. Конвенція про права дитини: (редакція зі змінами, схваленими резолюцією 50/155 Генеральної Асамблеї ООН від 21 грудня 1995 р.) ратифіковано постановою Верховної Ради № 789-XII від 27 лютого 1991 р. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_021.
5. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
6. Про затвердження Порядку виконання адміністративних стягнень у вигляді громадських робіт, виправних робіт та суспільно корисних робіт: наказ Міністерства юстиції України від 19 березня 2013 р. № 474/5. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0457-13>.